

8.4.2026 г.

Х изх. № И-469(3)/08.04.2026.

Деловодство НСОРБ

Signed by: ADELINA ASENOVA KOKENOVA

ДО

Г-ЖА МИРОСЛАВА ВЛАДИМИРОВА

ГЛАВЕН СЕКРЕТАР

МИНИСТЕРСТВО НА

РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И

БЛАГОУСТРОЙСТВОТО

Относно: На Ваш Изх. № 03-04-102/ 24.03.2026 г. по проект на решение на Министерския съвет за приемане на Национална концепция за регионално и пространствено развитие 2026-2040 г. (НКРПР).

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ВЛАДИМИРОВА,

По публикувания за обществени консултации проект на Националната концепция за регионално и пространствено развитие 2026-2040 г. (НКРПР), извършихме проучване сред общините. На база коментари и предложения на местните власти и експертни бележки на екипа на Сдружението, Ви предоставяме обобщено становище по проекта на стратегическия документ:

Принципни коментари и бележки:

1. Положително следва да се оцени анонсираното в проекта на НКРПР надграждане и продължаване на насоките за регионалното ни развитие, заложиени в Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) 2013–2025 г. **Отчитайки разликите както в целта, така и във времевия хоризонт на двата документа, особено новото райониране, ще е удачно да се дискутира преформулиране на предложената визия до 2040 г. и надграждането вместо предложеното запазване на стратегическите цели за постигането ѝ. В НКРПР много по-обстойно би следвало да се анализират и открият предизвикателствата свързани с новото райониране на страната ни, за сметка на изброените и то няколко пъти твърде много положителни очаквания от него, част от които със спорен характер, например: „Регламентиране на функциите и компетентностите на регионалните съвети за развитие (РСР) съобразно новото**

райониране. *РСП ще оптимизират своя състав и функции, което ще допринесе за по-ефективен процес на вземане на решения за развитието на съответния регион за планиране от ниво 2*“. **В този контекст, би следвало и НКРПР да се разглежда в паралел с проект за изменение/ допълнение на нормативната уредба за регионалното развитие (Закона за регионалното развитие) отразяващо новото регионално деление;**

2. Удачно е че проектът на НКРПР включва съответни препоръки и насоки за развитие до 2040 г. по секторни политики. Несъмнено, ако същите се вземат предвид, то те биха могли съществено да подкрепят подготовката на отделните части от бъдещия План за национално и регионално партньорство на страната ни за периода 2028-2034, в т.ч. и при съобразяване с постулатите, касаещи подкрепата от ЕС за интегрираното териториално и градско развитие, подхода ВОМР, стратегиите за умните градове и села и други граждански инициативи. **С оглед на това, бъдещият стратегически документ, би следвало да се съобрази (вместо да преразказва същите) с анонсираните през 2025 г. от Европейската комисия предложения, свързани с Многогодишната финансова рамка (МФР) за периода 2028-2034, новите пет европейски цели, особено тези за реализация чрез фондовете по Кохезионната и Общата селскостопански политики и тази за сектор рибарство;**

3. Като цяло, проектът на НКРПР след съществено оптимизиране на отделни негови части, заличаване на повтарящи се текстове и други без добавена стойност или дискуссионни такива, ще е подходяща база за провеждането на последващо и с удължени срокове широко обществено обсъждане по така важните посоки за пространственото и регионалното развитие на страната ни до 2040 г.

Коментари и бележки по отделните части на проекта на НКРПР:

I. Раздел „Синтезиран анализ на демографското, социално-икономическото, екологичното и териториално-урбанистичното състояние“:

1. Анализът обективно и детайлно отразява основните проблеми в отделни сектори от социално-икономическото ни развитие, релевантни и резонни са и

идентифицираните предизвикателства и формулираните препоръки за адресирането им;

2. Сходно на НКРПР 2013–2025 г. и тук са налични констатации, като: „Критично малкият брой на населението в една община поставя под въпрос самостоятелното ѝ съществуване“ (стр.20) и „Прекомерната загуба на население води до осезателна загуба на функции и инфраструктурно осигуряване. Това поставя под съмнение не само ролята им на центрове от последното, „капилярно“ ниво на националната селищна мрежа, но и съществуването им като самостоятелни административно-териториални общности.“ (множество повторения на стр. 88, стр. 173, стр. 189, стр. 233). С оглед на това, че цитираните и то поименно общини се различават в двата документа, което не доказва наличието на тенденция, както и в унисон с предходни наши становища, че в европейската практика съществуват и успешно се развиват общини с много по-малко население от посоченото, считаме че цитираните текстове следва да отпаднат от НКРПР;

3. В тази си част НКРПР не засяга важни области и сектори от социално-икономическото ни развитие, рефлектиращи върху пространственото и регионалното развитие, някои от които изведени за адресиране в стратегическите приоритети, като: жилищна политика; обезпеченост с градски и междуградски обществен транспорт; обезпеченост с аптеки; обществена сигурност и ред, общинската пътна мрежа и др., т.е. анализът в тази му част би следвало да се допълни. Това ще позволи да се идентифицират несъмнено съществуващи основни предизвикателства и слабости в тези области, както и да се планират бъдещи дейности. В допълнение, секторите са важни за вътрешно териториалното сближаване, за мобилността на работната сила, свързаността между и в регионите, обезпечаването на важни потребности на населението, осигуряването на основни публични услуги и др. дейности, като и за такива по адресиране на замърсяването на околната среда;

4. Резонно в частта касаеща «Териториално–урбанистично състояние на България», се посочва че управлението на агломерационните образувания е обект на интегрирано пространствено и регионалното планиране и може да се подобри чрез съчетаване на усилията и координацията на групата общини, в територията

на които се формира агломерацията. Препоръката обаче, за изготвянето на общи устройствени планове на целите агломерационни ареали, с оглед настоящия опит по твърде продължителната и комплицираната им подготовка отнемаща над 4 години, изглежда практически неприложима. Много по-резонно би било спрямо такива територии да се прилагат механизмите на териториалното развитие, в т.ч. базираните на Интегрираните териториални стратегии за развитие;

5. На стр. 75 от документа, т. 7. „Транспортна и техническа инфраструктура“, 7.1. „Транспортна инфраструктура“, описание на Пристанище Варна – следва да се посочи, че връзката Варна-Русе, особено чрез железопътна линия е основна за съкращаване на времето за транспортиране на товари между р. Дунав и българските пристанища и ще подобри функционалността на крайните точки – пристанищата Русе, Варна и Бургас. Пак там, стр. 76, относно насърчаване на интермодалността, следва да се има предвид, че община Варна е част от транспортната ос, Русе-Варна-Бургас, която свързва транспортната мрежа в България между р. Дунав и Черно море.

Предвид горното, важно е в текста да се отбележи, че в ролята си на градски възли към разширената TEN-T мрежа, морските общини Варна и Бургас следва да имат подобрена свързаност помежду си и с останалата част от страната и в дългосрочен план, като се направи отразяване на община Варна в основната TEN-T мрежа. Последното ще допринесе и за улесняване достъпа на туристи до българското Черноморие, включително, чрез летища Варна и Бургас. Подобряването на свързаността на община Варна на национално и европейско ниво е необходимо условие и за ефективното функциониране на Транзитна търговска зона Варна, упомената в по-долния раздел, стр. 109 от документа, т. 1. „Фактори, влияещи върху националното пространство“, „Икономически фактори“.

II. Раздел „Предизвикателства и потенциали за развитие на националното пространство“:

1. В голямата си част, разделът касаещ предизвикателствата преповтаря констатации и препоръки изложени в синтезираната аналитична част. Други части от същия, например статистиката по Глобалния иновационен индекс, са по-

удачни за включване към аналитичната част. Трети, описващи дейността на Националната компания индустриални зони ЕАД, преразказващи Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на Р. България 2021-2030 г. и Пътната карта за климатична неутралност на Р. България 2023 г., или детайлно разясняващи различни урбанистични процеси и др., са по-скоро излишни. С оглед на това, обемът на раздела по предизвикателствата ще е удачно значително да се редуцира;

2. По отношение на секторните политики, и в частност селскостопанската политика, изведените основни насоки и прогнози, ще е удачно да се съобразят и с европейската цел за периода 2028-2034 г., за поддържане на качеството на живот в селските райони;

3. Прави впечатление, в разрез с наименованието на раздела, че в същия не са открити потенциалите за развитие на националното пространство, а са изброени предимствата му. Същите заедно с идентифицираните предизвикателства, за по-голяма прегледност биха могли да се представят в табличен вид, под формата на кратък и ясен SWOT или друг вид анализ. Нелогично в този раздел са представени и стратегическите цели на НКРПР, детайлно описани по-нататък в проекта на документа;

4. На стр. 134 от документа, т. 2. „Секторни политики с въздействие върху националното пространство“, 2.5. „Енергийна политика“, „Разширяване на ВЕИ“ – необходимо е да се приеме единна национална политика по отношение изграждането на вятърни паркове в Черно море и да се предприемат мерки за проучване на такива възможности. В случай, че направените анализи докажат, че такива паркове са безопасни за околната флора и фауна и няма да попречат на типични за региона дейности като туризъм, плаване и рибарство, то разширяването на възможните източници на „зелена енергия“ е необходима стъпка за постигането на енергийна независимост и намаляване на въглеродния отпечатък. От особена важност ще бъде и изпълнението на широка информационна кампания за ползите и безопасността от такива паркове, при ясни представени добри практики и доказателства за това;

5. На стр. 140 от документа, т. 2. „Секторни политики с въздействие върху националното пространство“, 2.7. „Икономическа политика“, „Регионално балансирано развитие“ – смятаме за необходимо да се посочи, че свързаността между областните центрове е важно условие за балансирано развитие. Пример за това е връзката Варна-Шумен, която свързва Индустриален парк Шумен с Община Варна и Пристанище Варна, както и с бъдещите индустриална зона/индустриален парк в Аксаково. Разширяването на възможностите за достъп до пазар на труда за специализирани кадри от различни точки в региона ще намали неравенствата в социално-икономически план и ще създаде предпоставки за балансирано развитие;

6. На стр. 142, подточка „Туризм с висока добавена стойност“ – развитието на културен, медицински и/или винен туризм изисква национални политики в областта, за да се постигне диверсификация в предлагания продукт – т.е. да се отчита спецификата на предлагания продукт в различните региони, без те да бъдат противопоставяни помежду им като конкуренти и да се предлагат необходимите облекчения за инвеститорите, за да се търси развитие в избраните насоки.

III. Раздел „Прогнози. Алтернативни сценарии, сценарии и пространствени модели за развитие на националната територия“: Наличните твърде обемисти, тясно експертни и по-скоро академични текстове, касаещи пространствените модели и елементите на пространствената структура, ще е удачно да се заличат. На оптимизация подлежат и последващи части от текста, повтарящи аналогични или идентични от предходните раздели.

IV. Раздел „Визия, стратегически цели и приоритети за регионално и пространствено развитие“:

1. В рамките на действието на Концепцията ще се прилагат 2 различни районираня на страната, като новото такова с отделянето на столицата в самостоятелен регион, значително увеличава социално-икономическите и териториални дисбаланси. С оглед на това, референциите във визията към намаляването му, изглеждат нерелевантни. В тази връзка, визията би могла да, е:

„Устойчиви и конкурентноспособни региони, чрез подобрен жизнен стандарт, осигурен достъп до качествени услуги на гражданите и съхранени природни и културни ресурси.“;

2. Изречението, че (стр. 197): „Отделянето на София ще доведе до известно изравняване на икономическите показатели на останалите 3 региона, **както и до повишаване на размера на кохезионната подкрепа за тях абсолютно и относително чрез насочване на европейските средства към тези части на страната.**“, с оглед на това, че бъдещият нов регионален обхват, ще се прилага за първи път, не изглежда коректно. Тъй като кохезионната политика на ЕС подкрепя всички категории региони, естествено с различен интензитет, некоректно е и второто изречение от същият абзац, а именно че: „... обособяването на столицата в отделен регион и поставянето ѝ сред по-силно развитите региони на ЕС, би могло да **ограничи достъпа до европейско финансиране за големи и важни проекти.**“;

3. Прави впечатление, че предложената първа стратегическа цел „териториално сближаване“, акцентира предимно върху градското развитие - изграждане и развитие на балансирана мрежа от центрове с различни йерархични нива, подкрепа за столицата, разширяване на мрежата от центрове от 2-ро йерархично ниво, стабилизиране на центровете в мрежата от 3-то ниво. Практически са изключени по-малките градове и населени места попадащи в селските райони и тези без общински център (Добричка, Тунджа и т.н.), както и подкрепата за интегрираното развитие на градските и селските райони, на районите в енергиен преход и др. В този контекст ще е удачно да се дискутира включването в стратегическата цел на приоритет за насърчаване на привлекателността и жизнения стандарт на отделните типове териториите и свързаността в рамките им и помежду им, осигуряване на заетост и публични услуги включително чрез изграждане на инфраструктура с териториално измерение;

4. Формулираните за постигането на целта приоритети са твърде общи, без конкретика, залагащи на традиционни инвестиции - индустриални зони, клъстери и т.н. Удачно ще е съвместно с компетентните ведомства, да се разработят и предложат нови и иновативни приоритети, в т.ч. насочени и към малките местни

икономики (земеделие, занаяти, културен туризъм), подкрепя на микро- и семейни предприятия и социална икономика. В подходите и насоките за постигането на приоритета е налице грешно рефериране към центровете от първо йерархично ниво (Пловдив, Варна, Бургас, Русе, Стара Загора и Плевен), които де факто са от второ такова;

5. Считаме, че третата стратегическа цел, по социалното сближаване следва да предлага подходящи мерки за намаляването на бедността, особено сред децата, възрастните хора и други уязвими групи, голям дял от които живеят в тежки материални лишения или са застрашени от такива. Други акценти в същата могат да бъдат мобилни и изнесени публични услуги, пътуващи образователни и културни форми.

V. Раздел „Развитие на националното пространство“:

1. На стр. 232 от документа, т. 1. „Полицентрична урбанистична мрежа – основа на балансираното развитие“, 1.4 „Главни и второстепенни оси на развитие“, „Второстепенните оси на развитие са направления, свързващи основните оси. Такива са: ... „Русе – Разград – Шумен“, „Силистра – Добрич – Варна“...“ – отново отбелязваме значението на транспортната връзка Русе-Варна – предвид крайните точки, които са речно и морско пристанище. В тази връзка, без да се омаловажава необходимостта от развитието на посочените основни оси, предлагаме да се разшири връзката като „Русе – Разград – Шумен – Варна“. Посочената връзка допълва развитието на Главна Северна ос „запад-изток“. Това може да се добави и към „Най-северната (тангираща) главна ос „запад-изток“ – стр. 247 – развитието на българските пристанища по р. Дунав следва да бъде естествено свързано с морските пристанища, а развитието на цялата ос ще допринесе за намаляване на териториалните дисбаланси;

2. С оглед на това, че както понастоящем, така и за в бъдеще няма да съществува Програма за развитие на селските райони, то текстът на стр. 233, че: „Общините с центрове от този ранг (4-то йерархично ниво) попадат в селските райони и следва да бъдат подкрепени от Програмата за развитие на селските райони“, следва да се

заличи или преформулира в посока тяхна подкрепа по линия на Общата селскостопанска политика;

3. т. 2.5 „Култура“, стр. 274 – уместно е да се допълни, че определен тип културна инфраструктура – музеи, археологически паметници и обекти на недвижимо културно наследство трудно могат да се самоиздържат или финансират изцяло от общински/държавен бюджет. В същото време, такива значими обекти могат да бъдат успешно интегрирани в общ туристически продукт – маршрут, реклама и споделени дестинации, който да доведе до повишен интерес и подобрени условия за достъп, оттам и повече приходи за поддръжка и развитие на обектите;

4. т. 3. „Транспортни и инфраструктурни коридори“, „Транспортна инфраструктура“, стр. 263, „Главната Източна транспортна ос „север-юг” – ..., без изградени железопътни направления.“ – никъде в последващия текст не е посочена необходимостта от изграждане на железопътни направления в оста, дори на етап проучване на възможностите за изграждане на такива. Предлагаме това да се коригира, поради нужда от сигурен, достъпен ЖП транспорт между черноморските пристанища;

5. В унисон с исканията от отвореното писмо на група общини, адресирани и до МРРБ, в частта от раздела касаеща енергетиката и предвиждаща запазване ролята на ядрената енергия, следва да се упомене АЕЦ „Белене“, а на друго подходящо място и изграждането на Хидротехническият комплекс (ХТК) при 580+582 км на река Дунав;

6. В т.5.4. „Селски територии“, стр. 293, цитираният критерий на ПРСР (община без населено място с над 30 хил. жители), не се използва понастоящем. В периода 2023-2027, в Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони, за определянето на общините от селските райони се използва критерия „общини, в които няма населено място над 15 000 жители“. На база същият са определени 215 селски общини.

НСОРБ си запазва правото за представяне на допълнителни коментари и предложения на следващи етапи от обсъждане и приемане на документа.

В заключение, високо оценяваме положените усилия за изготвянето на проекта за НКРПР, като отчитаме и необходимостта от прецизирането ѝ. Считаме, че Концепцията ще е солидна основа за изготвянето на останалите документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие, а именно, интегрираните териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2 и планове за интегрирано развитие на общините.

Като се надяваме, че с предоставените коментари и бележки, ще допринесем за повишаване качеството на документа, оставам

С уважение,

7.4.2026 г.

X Теодора Дачева

Signed by: TEODORA GEORGIEVA DACHEVA

За изпълнителен директор

(съгл. Заповед № 49 / 19.03.2026 г.)

Теодора Дачева

Заместник изпълнителен директор на НСОРБ